

արեւմտ 10 րոպ., վեց ամիսը՝ 6 րոպիկ, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կոպ.,
ամիսը՝ (Թիֆլիսում) 1 ր., հատով 5 կ.:
Բաժանորդ են գրում Թիֆլիսում՝ միմյանի խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция «Норъ-Даръ»
կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրութեան ամեն օր (քաղկի տօն օրերէն) ժամը 9-ի
մինչև 2-ի ժամը ընդունում են ամեն խմբագրութեան
Յայտարարութեան ընդունելու ամիսը կրկնապատկելով:

ՔԱՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առաջնորդը. — Մի կնիքով էլ
բախտուի:
Քրտիկան—Լուրեր:
Մեկ գրում են—Հուշումը, Դուրսից:
Նամակ խմբագրութեան:
Արեւմտեան նամակներ:
Քաղաքական.—Քրեմանիս. Սուր-
անիս: Միացեալ նահանգներ և Վե-
նիցիա: Եւրոպայի հեռագրեր:
Բանասիրական.—Բարեկենդանի օրե-
րին:
Տ և Կ և Կ և Կ և Կ:
Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 14 փետրուարի 1903 թ.
ՄԻ ԿՆԱՅԻՆ ԷՆ ԲՅԱՌՆԵՑ

Երկրայն երկու պաշտօնական
հեռագրերը, խիստ անպատշաճ
բարեկենդանի և Կ. Պոլսից, աշխարհին
ուսուցում էին քաղաքացիական
հրապարակի վրայ կատարուած մի
խոշոր քայլի լուրը, ծանրակշիռ մի
հարցի կարգադրութիւնը:

Արեւմտեան խոշոր կնիքներից
մինն ևս լուծուած էր. սովորական
կատարութիւնը ընդունել էր
մակեդոնական սեփորմնների ծրա-
գիրը:

Ամեն անգամ որ հրապարակ է
գալիս արեւելեան խմբիկը, եւրո-
պական պետութիւնները, աւելի
որոշակի ասելով, բնական հաշ-
կաւոր գաղափարը ստորագրող տե-
րութիւնները, մի տեսակ անհա-
կան, անհամպիստ վիճակի մէջ են
գրում, նախագրելով այն, շատ
անգամ, անբաւական զգուշաւոր-
ութիւնները, որոնք կապուած են
այդ դարերով ձգձգուող արեւելեան
կոշտած խնդրի հետ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՍՐՈՐԴ
(Մեր բարեկենդանի)

Որքան էլ աշխատում են լուռ ու
հանգիստ մնալով՝ խոյս տալ գիւրա-
գրելու ամբողջի հիւանդոտ եսափու-
թիւնը չօգտփելու անախարհութիւնից,
գարձնալ չի կարելի գիմարել գայ-
թակցութեան:

Կեանքն այն աստիճան տարօրինակ
ու քմահաճ է գարձել, որ ինքն իրեն,
կարծես, գրչի սակն է վաղում:

Գարձնալ բարեկենդան է: Ի՞նչ գրեմ:
Դուր անշուշտ, ըստ աւուր պատշաճի,
գիտեմ թէ՛ փ, ծիծաղ, ուրախութիւն էր
պահանջում. իմ մտքը էլ հէնց այդ է.
ուզում եմ մի քանի խօսք մեր նշան-
ներից ու հարսանիքներից անել:

Մեղքս շատ է. շատ են բամբասուք,
ցուրտ ու տաք շատ են խօսում իմ
մասին, բայց ի՞նչ արած, ես դարձեալ
պարտաւոր եմ պարտքս կատարելու:

Այս տարուայ բարեկենդանի նորու-
թիւնը սովորական երեւոյթ գարձած
հետեւալ բացակայութիւնն է, որ
շատ յաճախ լուծւում է խօսակցութիւն-
ների ժամանակ:

«Փեսան չկայ. փեսան փախւաւ»...
Հարկաւ, որքան տարօրինակ բան է
երեւակայել նշանաբեր կամ հարսանիք
առանց վարդ ու դարձ փեսայի:

Ճիշտ միմեայն անորոշ, սպասու-
յալան ու տատանուած վիճակի
մէջ էին գտնուում տէրութիւնները
այս անգամ ևս, ուսում այն օրից,
երբ սրանից մօտ մի տարի առաջ
նոր ուժերով ու լծակով սկսեալ
գլուխ բարձրացնել մակեդոնական
պատմութիւնը:

Ստեղծուած էր բաւական բարդ
ու անբնական դրութիւն:

Մի ամբողջ երկրի բնակչութիւն,
զգո՞ւ՜ իւր կեանքի պայմաններից,
զրկուած իւր մարդկային տարրա-
կան իրաւունքներից, վերջապէս
լցուած տենետկով իւր տառապանքի
բաժակը, հրապարակով յայտնուած
էր իւր զգո՞ւ՜թիւնը և զէնքը
ձեռքին պահանջում իւր վիճակի
բարեփոխումն և իրաւունքների
վերագրւածը:

Կատարութիւնները չէին կա-
րող չտեսնել այդ ջարժումներն և
կամ անտարբեր աչքով նայել նը-
րանց վրայ. դրանք լուրջ դարձո-
ղութիւններ էին և ընդունակ շատ
ծանր հետեւանքներ առաջ բերե-
լու: Եւ վերջապէս չէին կարող կա-
րեւորութիւն չտալ և հէնց այն
պատճառով, որովհետեւ իրենց ստու-
րագրած գաղափարները նրանց
վրայ գրել էին որոշ պարտաւոր-
ութիւններ:

Բայց ինչպէս լուծելու Բալկա-
նեան քրիստոնեայ այդ մի բուն
ժողովրդի բողոքի ձայնները, կամ
ինչպէս գտնել արդարութիւն ու
իրաւունք պոռագայ այդ հողինե-
րին:

Դրանք հարցեր էին, որոնք պա-
հանջում էին ամենագլուշաւոր վե-
րաբերումներ, արմատական միջոց-
ների անմիջական գործադրութիւն:

Թրքնեալ լինի ուրբ հնութիւնը.
լիշուած եմ մանկութեան օրերից, երբ
հարսին փեսայի ետեւը գցած ժամ
էին տանում պատկեր. աղկալ տէրը,
երեւի փեսի փախչելու անախարհ պա-
տահարի առաջն առնելու համար, ու-
ղարկում էր իւր կողմից մի կտրիճ ե-
րկտառաւոր իրեն հարսնեղբայր և մի
հատ էլ ջահել աղկիկ իրեն հարսնեղբայր,
որոնց միակ դրած պիտի լինէր ճա-
նապարհին փեսի ու հարսի փէշերն
իրար միացած բռնել ու կողքերովը
գնալ մինչև եկեղեցի և ապա այնտե-
ղից մինչև տոյսի տունը, որից յետոյ
միայն կարող էին հարսնեղբայրն ու
հարսնեղբայրն իրենց պաշտակաութիւ-
նից ազատ համարուել:

Երեւի փեսաների փախուտը մի
ընդհանուր հին հայկական ցաւ է ե-
ղել, որի գէմ մեր հեռաւանս նախնիքը
զինուել են հարսնեղբոր և հարսնեղբոյ
փախուցի դերերը տանանքով:

Եթէ այդ այդպէս չլինէր, ապա ին-
չով պիտի բացատրենք այն գուարճալի
տեսարանը, որ տեղի ունեցաւ մօտ
օրերս մի հարսանիքի ժամանակ:
Հարսնաւ գնացողները վառած մոմերը
ձեռներին կապած ու պատրաստ օտի են
կանգնել. սաղերն անողոր կերպով
զընգզընգում են «փեսայ, փեսայ» դրա
արձագանքն աւելի ուժգին կերպով
փողոցում գունդաշիններն են կրկնում,
բայց փեսան չկայ ու չկայ:

Սկսուեց իրարանցում. մոռնալիկնե-

Վերցնել այդ երկիրը և դրացի
քրիստոնեայ այս կամ այն պե-
տութեան հետ միացնել—անգործ-
նական ու վտանգաւոր էր համար-
ւում տէրութիւնների կողմից. նայն-
քան վտանգաւոր այդ երկրից մի
ինքնավար կառավարութիւն ստեղ-
ծելու միտքը, որովհետեւ թէ մի
և թէ միւս գէպերում, իրենց դէմ
առ դէմ պիտի ու ընդհարուիլը
թիւրք կառավարութեան հետ ան-
խուսափելի էր դառնում. Դա եւ-
թաղում էր մի նոր անգամահա-
տութիւն Թիւրքիայի մարմնի վը-
րայ, զիւնապետական բաւալի
Բալկաններում «իրերի նախկին
զրուէթիւնը պահպանելու» սկզբ-
ունքի գեղծումն, որի յաջողու-
թիւնը գլուխ բերելը եւրոպական
մեծ պետութիւններից պահանջում
էր կատարեալ համբաւելութիւն
իրենց բոլոր ձեռնարկութիւնների
մէջ:

Դիպլոմատիային անհանգրձու-
րի են ծայրայեղութիւնները, նրա
չահերը չեն հաշուում նրանց հետ,
և այդ շատ հասկանալի պատճա-
ռով ընտրուած է միջին ճանա-
պարհը:

Մակեդոնական հարցում ամե-
նից աւելի շահագրգռուող երկու
տէրութիւնները Ռուսիան ու Ան-
տրո-Ունգարիան անհանգրձու մա-
կեղծանքների համար մշտում են
նրանց քաղաքական կեանքի հան-
գաւորութիւնը ապահովող սեփորմ-
ների ծրագիրը, որով Թիւրքիայի
երեք նահանգները Սոլուն, Կոս-
տովա և Մոնաստիր գրւում են մի
ընդհանուր կառավարչապետի հը-
կութեան տակ, որը պէտք է
ընտրուի որոշ ժամանակով և հը-
րաժարեցուի տէրութիւնների զի-

րը «փեսայ, փեսայ» ձայն տալով սկը-
սեցին վեր ու վար վազվել. փողո-
ցում հաւաքուած հանդիսատեսը երեւո-
յունք անասելի ժխտ բարձրացրին, նը-
րանց ձայնին հետեւեց շնորհ հաջոցը,
բայց ոչ մի բան չօգնեց:

Հարսնեղբայրի գլխին մոխիր մաղուեց
տանախիթը սիրտը ջուր էր կտրուել,
ամեն յուսալուծ, շուրթած՝ իրենց
ինչ անելը չգիտէին, որ մին էլ յան-
կարճ ճակատի քրտնը սրբելով հե ի
հե ներս մտաւ փեսան, զբաղեցրեց
դուրս բերեց մի թղթի կտոր, շարժեց
սեղանի վրայ և բարկութիւնից հազել
կարողացաւ երկու խօսք արտասանել.

«Երեցփոխիցն է... փոքր»... Սա-
կայն թողնելը այդ մասին երկարա-
բանիւ. ժամանակի շատ է վատացել
Կրիստոսից խօսելու Մաթթնի է աչք ու
յոնք անում, թէ մի գուցէ իրենից լի-
նենք բաժնետէլիս:

Այս լուրիւն փոխաբան, իմ սի-
րելի ընթերցող, ես ձեզ կըպատմեմ
մի այլ, ոչ պակաս, քան առաջինը,
զուարճալի պատմութիւն:

Խօսքս փոխաբան պատկազրութեան
մասին է:

Փոխաբան պատմ.
Նոր լուր է, չէ, բայց հայն ականջը
ինչերքն չէ վարժուել:

Սակայն սկսեմ մեր պատմութիւնը:
Եղել է չի եղել (բայց հեքիաթ չէ)
մի այլի կին. սա ունեցել է մի հա-
տիկ միմուճար աղկիկ. խեղճը աշխա-

տակցութեամբ. նահանգապետնե-
րը պարտաւորուած են խիստ հա-
մարաշխութիւն պահպանել կառա-
վարչապետի հետ և երկրի ոստի-
կանութեան ու ժողպարմեայի
մէջ տեղ է տրուած նաեւ տեղացի
քրիստոնեայ տարրին. տուրքերի
գանձման սխառմը բարեփոխում
է և այդ բոլոր ճանապարհներով
ստացուած հասոյթը ամենից ա-
ռաջ գործ է գրւում երկրի ծախ-
սերը մատակարարելու վրայ:

Ահա այն էական տարրերը, ո-
րոնցից կազմուած է Մակեդոնիա-
յի համար մշակուած սեփորմների
ծրագիրը:

Ոչ որ չի կարող կատարուել, թէ
այդ ամենի ճիշտ և ճիշտ իրակա-
նայումը կարող է բարոյապէս ու
տնտեսապէս ջանախախտ մի ժո-
ղովրդի արտասուքները սրբել, նրա
ցաւերին դարման տանել:

Այս անգամ գտնել տեղիք կայ
յուսալու, թէ մակեդոնական ու-
նեղանքի ծրագիրը լոկ թղթերի
մէջ գոյութիւն չի ունենալ, այլ և
կիրառուելու ու կըլարատելի, բա-
նի որ առաջարկները լինում են
երկու—մեծ պետութիւնների ռուս
և աւստրիական կառավարութիւն-
ների կողմից, իսկ մասնաւորապէս
Ռուսիան, Բալկանեան քրիստոնեայ
ազգութիւնների պաշտպանը, ա-
մուր կերպով պնդում է իւր պա-
հանջների վրայ՝ մակեդոնացի հա-
րսնաշարուած յաւուն ժողովրդի
կեանքի պայմանները բարեփոխե-
լու համար:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Փետրուարի 13-ին, ու. Վարդանանց
ածի օրը, Վանքի առաջ եկեղեցում
պատարագ կար: Ներկայ էին Ներսի-

տեղ, տանջուել չաքարուել, վերջապէս
աղջկանը բուսցրել մեծացրել, վարդ
ծաղիկ պէս բացուեցրել ու մուշտարու
աչքը զրաւելով աղջկանը նշանադրել մի
զիւզայի երկտառաւոր հետ:

Է՛հ, ինչ վնաս, հարկաւ կըհարցնէք
դուք. անունը գեղացի, բայց ինքը գե-
ղեցիկ:

Խօսքս այդ մասին չէ. նոյն իսկ եթէ
իմ սեպական կարծիքն էր ուզում ի-
մանալ, ես գեղացուն փոքր քաղաքա-
ցուն տան անգամ աւելի բարձր կըլու-
սեմ:

Ստեղծեալ քաղաքացի աղկալ պիւզա-
ցի երկտառաւորի հետ պատկուել մի
ալ անյարժարութիւն ունի:

Երեւի դուք արդէն գլխի էք ընկնում,
որ իսկական սուրբ և անթաւառ պա-
կի տեղ կատարուել է, կամ գտնել ա-
ռաջարկուել է փոխաբան պատկազրու-
թիւն:

Փոխաբան պատկազրութիւն...

Գրուել նորութիւն. արդեօք գործնա-
կան ամբիրկացիք այս գէպերում հայե-
րից յետ չեն մնացել. անշուշտ մենք
նրանց բարի նախանձը կշարժենք, և
մի օր հեռագրիւր եանքինքնի Անդրա-
տաղեան երջանիկ հայրենիքից լուր կը
բերէ, թէ այնտեղ ժամանակի անտե-
սութեան նկատմամբ ամբիրկացիք իս-
կական մարդկանց փոխարէն սկսել են
պատկի խորհուրդը կատարել իջնիկների,
ձեռնացների, թաշկինակների, ցիլինդր-
ների վրայ:

սեան զպարմայի մի քանի ջուլաւ տ-
շակերտներ, տեսուչը, մի-եքիւս ուսու-
ցիչ, երեք քահանայ, մի վարդապետ:
Պատարագից յետոյ մի հատարակ դիա-
կոնք փռեցին յատակի վրայ, մի երկու
մօմիւր գրին, հապճեպով հոգհանգիստ
կատարեցին և գրանով էլ վերջացաւ
այս փառաւոր օծնի անփառանակ
հանգստը...

Երեւի, փետրուարի 14-ին, Վանքի
առաջ եկեղեցում ի յիշատակ Ներսիս
Վ կաթողիկոսի կատարուել հոգհան-
գիստ, որին ներկայ էին թեմիս ու. ա-
ռաջուրը, քահանայական դասը, Ներ-
սիսեան ուսումնարանի հոգաբարձու-
թիւնը, այդ ուսումնարանի աշակերտ-
ներն իրենց տեսչի և ուսուցիչների
հետ: Ժողովրդից ներկայ էր երկուս
բաւական մեծ բազմութիւն:

— Հիւզարթիք, ու. Վարդանանց նա-
հատակների օծնի օրը, կատարուեց ու.
Ստեփանոս եկեղեցում արժ. Արթուր
քահ. Բագրատունու նախաձեռնու-
թեամբ պատարագ և հոգհանգիստ ե-
ղաւ. պատարագին երգում էր ու. Նշան
եկեղեցու բառաձայն խումբը, որին
հրաւիրել էր Վ. Բագրատունին իւր
սեպական ծախումով: Այդ օր ու. առ-
ճար էին հաւաքուել զանազան ուսում-
նարաններից աշակերտուհիներ և ա-
շակերտներ, նաեւ աղջկանք. յատա-
րագէջ Վ. Բագրատունին իրեն պատու
պերճախօսութեամբ քարոզ արտասո-
նեց, բացատրելով օծնի վնասութիւնը
և կըթէլ նշանակութիւնը:

— Մեկ հաղորդում են, որ վերջերս
Դիպլոմատիայի Թիֆլիս էր եկել տաճ-
կալան անցաւորով ամն ճաշի-Իրրասիմ
Աւուլա-օղլի, որն իրեն կոչում էր
Սարգիս-աղա: Նա պատմում էր, թէ
ինքը Թիւրքիայում շատ հարուստ է
եղել, բայց թրքական բռնութեան տակ
կորցրել է իւր բոլոր հարստութիւնը և,
որպէս զի չպանուել, թրքացի է: Նա
եկել էր Թիֆլիս, որ Ս. Էջմիածին
ղիաց: Հայերի պատահելիս հայ էր
անտանում իրեն, իսկ թուրքերի մօտ
թուրք էր ցոյց տալիս իրեն, և թէ
հայերից, թէ թիւրքերից հաւատարմ-
պէս փոքր էր կըլուէ: Տեսնելով, որ

Մենք կը կարգաւոր այս հրաշքների
մասին ու բերաններս կէս արշին բաց
կը մնայ, թէ ինչ դարմանալի հնարա-
գէտ մարդիկ են այդ եանքի կոշտող
մարդ արարածները. բայց մեր մարդ
անգամ չենք կարող անցկացնել այն
ընթացքն, թէ այն, ինչ որ աշխարհի և
ամերիկացոց համար նորութիւն է, մե-
զանում վաղուց նա փոքր է կոնսի-
տորականը արկիւններում:

Է՛հ, ինչ երկար գլուխները ցուա-
նեմ. մի փառաւոր օր մեր երկու խնա-
միքը խօսքիւր են նստում ապագայ
հարսանիքի ժամանակը որոշելու: Դուր-
սը ցուրտ, ներսը տաք. խնամի-խնամի
նստում են իրար դիմաց. իրար թոն-
կագին կենաց անուշ անում, ջան տանում,
ջան լուծւում և վերջապէս խօսք մէկ տ-
նում, հարսանիքի օրը որոշում Սուրբ
Սարգիսի գլխին:

Գիւղի խնամիքը, Առուած նրանց
բան յաջողէ, դիւր են գտնում հարու-
նիքի պարաստութիւն տեսնելու. իսկ
քաղաքում պատաւ այլին ուրբ Սարգիսի
պատից անմիջապէս յետոյ, ուղիւ կի-
րակի օրը, բաժանում է հարսանեաց
հրաւերը և վաղ առաւօտեանից կար-
գաւորում է զուռնան փէշը տալ: Հար-
սանիք է, ո՞ք գոյութիւն չէ, թող ու-
մենն էլ իմանան:

Ձուռնան փէշիցն. փէշը հեշտ է,
բայց մէջ տեղումն էլ եղաւ սիրտ է
պէտք, որ նրա զուգայնի գիմանայ:
Հիւրերը որոշեալ ժամին հաւաքու-
ն:

խը խաչագործները բացում է, հարկ-երթահիմ Եւրոպա-օղիւն կամ Սարգիս-աղան փետրուարի 12-ին շաապեց ճանապարհուր դէպք Ս. Եղմիւ-ծին իւր մի քանի ընկերներին հետ, յուսալով, որ այնտեղ աւելի առատ հունձ կըրտնի: Այդ մարդու աչքի մէկը կուրացած է, և նա պատմում է, որ այդ դժբաղդութիւնն իրեն պատահել է իբրեւ ճակատկան կտորածների ժա-մանակ:

— Թիֆլիսի քաղաքային պաշտո-նի հա աք ատուների մասնաւոր խորհրդակցութեան ժամանակ նշանա-կուած թեկնածու իշխ. Ն. Վ. Երկայ-նաբաղու-Երզնկեանը, զիջելով մե-ծամասնութեան խնդրին, համաձայ-նել է իւր առիւթը դնել քաղաքային ընտրութեան ժամանակ, որը նշանու-կուած է փետրուարի 24-ին:

— Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի նիստում, փետրուարի 12-ին, որոշուեց այժմէն իսկ սկսել քաղաքի քաղաքի ընկած փողոցները սովորական քաղա-քով, իսկ կեդրոնական փողոցները կա-տարեկապօրէն հեղանակով և այդ բանի համար յատկացնել միլիոն թուր-քին: Այդ գումարից քաղաքի ներկայումս ունի 600,000 թ., որից 400 հազարը յատկացուած է յետ ընկած փողոցները իսկ 200 հազարը կեդրոնական փողոց-ները քաղաքի համար: Մնացած 400,000 թուրքին ձեռք բերելու համար որոշուեց յանձնարարել դատարանի վարչութեա-նը միջոցներ գտնելու: Քաղաքային խոր-հրդի այս որոշումը իրագործելու հա-մար ընտրուեց 15 իրաւաստներէից բաղ-կացած մի յանձնաժողով:

— Անդրկովկասի քաղաքներում, դիւ-ղաբաղարներում և աւաններում աւ-շարժ կաշքերի պետական տուրքն սոյն 1903 թուին որոշուած է 276,800 թ.: Այդ գումարը բաժանուած է հետեւեալ կերպով. Թիֆլիսի նահանգում—134 հազար, Բաքուի նահանգում—98 հա-զար, Բուխարայի նահանգում—68 հա-զար, Գանձակի և Երևանի նահանգնե-րում—29-ական հազար, Դաղստանի շրջանում—10 հազար, Կարսի շրջանում 7—հազար, Սև ծովի նահանգում—6 հազար և Զաքաթալի գաւառում—800 թուրք:

— Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ խնդիր է բնութագրուած պարտո-ւների գումարեցան աւարտող անձերին թալ տալու, որ մտնեն մասնադիտա-կան բարձրագոյն դպրոցները, նմանա-պէս և համարարաններին մի քանի մասնաձուլներ:

— Պարսից կառավարութիւնը, լրա-գրներին առիւթով, ձեռնարկել է Խորասա-նի երկաթուղու կառուցման Ասիական-դիւ մինչև Մեշէ: Դործը յանձնուած է ընկերական ինժեներներին:

— Բաղուի թուրք հարուստ Թաղիւր իւր գործարաններում գործող է բաց

անում մուսուլման աղաների և աղջիկ-ների համար պարսից ներկայ հասի ա-նուան:

— Փետրուարի 12-ին կայացաւ Թիֆ-լիսի քաղաքային մի խնդիրների խոր-հրդի վարչական յանձնաժողովի և հայցի ու մի գնեքը որոշող յանձնաժողովի միա-ցած նիստը: Այդ նիստում ընդունուեց պ. Սարաջիկի առաջարկութիւնը, որով նա պարտաւորուած է քաղաքին մասնա-կարարել 2000 գլուխ տաւար հետեւեալ պայմաններով. պ. Սարաջիկ տաւարը պէտք է Թիֆլիս բերի և պահի մինչև մարտի 1-ը օրը իւր հաշուին. քաղաքի վրայ միւր և ճարպը պիտի ծախի պուզը 3 թուրքով, կաշին տուրք 4 թ. 50 կոպէկով, իսկ մնացած մասերը (պուշ, լեզուն և այլն) քաղաքը վերց-նելու է ձրիարար: Ճաւարը պէտք է բերուի Վաղիկավաղից 1903 թ. նո-յեմբերի 15-ից մինչև 1904 թ. մայիսի 15-ը մաս-մաս, 80-ից մինչև 100 գլուխ:

— Մայրաքաղաքի թերթերի ասե-լով, Պետերբուրգում հիմնուած է ռուս-պարսկական բանի, որը լատինական-ներ պիտի ունենայ Մոսկուայում, Թիֆլիսում, Բաքուում, Երևանում, Թաւ-րիզում և Թեհրանում:

— Անդրխանում փետրուարի 6-ին կրկնուել է երկրաշարժը գրեթէ նոյն ուժով, ինչ որ դեկտեմբերի 3-ին, բայց բնակչութեանը վնաս գրեթէ չի հասցրել, որովհետև վնասուելու այլ ևս բան չի մնացել:

— Անցեալ շաբաթ ստացանք Վենե-տիկի «Բադմալէ» հանդիսի անցեալ 1902 թ. նոյնի. համարը, իսկ երկ-մի տղայ խմբագրատուն է բերել նոյն հրատարակութեան սոյն 1903 թ. 2-րդ համարը: Ինչու առաջ է ստացուած ինչու անցեալ նոյնի. համարը այսպէս ուշ երբ ստանում անհասկանալի պիտի մնար, եթէ այսօր չստանայինք դա-բայադարձութիւնը: Ինչպէս երևում է այդտեղ մեղադրում «Նոր-Դար»-ն է: 2-րդ ուղում հաւատալ հարցերը իրենց միջով արեւաններին... «Նոր-Դար»-ը այն-պէս է արել, որ յիշեալ հրատարակու-թեան համարները չեն ստանում նրա բաժանորդներն և եթէ ստանում են, այն էլ շատ անկանոն: Պէտք է միայն մի անտպատ Դաղարս կողմը բնակիչ լինի, որ այդպիսի յիմարութեան հա-ւատալ և ուրիշներին էլ հաւատացնի:

ՄԵԾ ԳՐԱՌՄ ԵՆ
ՂՈՒԲԱՅԻՑ.—Այստեղ որպէս լուր լսու-ւում է, թէ մեր քաղաքի նախկին ե-րէցփոխ պ. Մելիք-Դաղապետին տանե-լորս ամիս կըրէցին խնամութեան հա-շիւները բնակելու համար Զամախու հա-յոց հողերը կոնսիստորիան քննութիւն է նշանակել:

—Լուում ենք, որ մեր երէցփոխ պ. Աւագ Տէր-Եղիազարեանը մի քանի ամ-սուս պաշտօնադատութիւնից յետոյ հրաժարական է ներկայացրել վիճակա-

յին կոնսիստորիան, և հրաժարականն ընդունուել է: Դրան ժողովուրդն անում է. «Դատարար կատար, վարձքը երու-սաղէս»:

Այս օրի մի օրում ձգուեց ստատիկ է. նախագի տարիների նման մի առան-ձին թանկութիւն չկայ: Միևնուրեք անհամեմատ շատ եղան. պակաս չեն պատկերներ:

ՂՈՒՂՈՒՑ.—Այստեղ տարի Դա-նաւարի վտերի երկանաբարերի հա-նքը առանց աճելու, հինգ տարի ժա-մանակով, կապալաւ առել էր մի բէ-կին, աւելի պակաս դնով, քան ուրիշնե-րը էին տարի: Այժմ տակաւին ժա-մանակամիջոցը չլրացած (դեռ երկու տարի ժամանակ կայ) կոնսիստորիան ուղում է նոյն հանքը դարձեալ առանց աճելու 10 տարի ժամանակով տալ նոյն թէկնալ...

Բաւական տաք եղանակներ լինելուց յետոյ ստատիկ ձին եկաւ: — Վեհ հայրապետը կոնգրակով պա-տուիւր էր մեր առաջնորդին խա-րենդուց արձակել Պետրոս քահանային և նշանակել մեր աւագական դպրոցի կրօնաւար, որպէս զի կանոնադրո-ստատուութիւն լինի, որովհետև նա ծուխ չուրի: Կոնգրակը մինչև այսօր անգոր-ծադրելի թողնուեց յետոյ, որբազանն այժմ ուղում է նշանակել մի ուրիշ քա-հանային:

ՆԱՐԱԿ ԽՄԲԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Տարգմ. խմբագիր.
Պատուական «Նոր-Դար»-ի 23-րդ հա-մարի մէջ ձեռք Դէրբէնդի լրատունի ի միջի այլոց գրում է, որ տեղույն ժը-խատէր արժ. Սպանդուկ քահանան իւր 19 տարեկան աղջկայ յիշատակը յաւերժացնելու համար հողահայի ժա-մանակ առաջարկել է հանգաւարանի շուրջը պատ քաշել, որի համար և ստորագրութեամբ փող է հաւաքուել: Նպատակը բարի է. բայց անհասկա-նալի է, թէ ինչպէս հայր Սպանդուկին իւր աղջկայ յիշատակը յաւերժացնելու համար ստորագրութեան և ժողովարա-րութեան է դիմում: Ամենահասարակ իւրեք էլ մեզ կասի, որ Սպանդուկի քահանան միայն իւր անձնական զոհա-բերութեամբ կարող է իւր գտնել յի-շատակը յաւերժել: Դուրս լրատունն սխալմամբ փաստերը գլխիվայր է շա-րում. սա հետաքրքրական է:

ԱՐԵՎԻԿԱՆ ԵՄՍԿԵՐ
(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)

ՀԱՅԿԱՅԵՆ ՄԻՏԻՆԻ
Յանուս մարդկայնութեան, յանուն մարդասիրութեան, երկ սիրելի կնի-ստիկ թիւի Պարիզում, Վոլթերի, Դիդ-րոյի, Դամասկոսի, Ռենանի հայրե-

նիրում, Բատիլի ազատութեան ար-ձանի հովանեաց տակ շանթ-Դո լայ-նածաւալ թատրոնում, ժողովուած էին 4000 ֆրանսիացիք և լուսւ, ոգևոր-ւում, արտասուած ու խնդակցում էին Փրանսիայի ժամանակակից ընտրապո-նաւորութեան: Ինչպիսիք են ժողու, Դընի Կոշէն, Անտու-Լէրուաֆօլիո և այլն և այլն:

—Ամբողջ ժամանակ օդի մէջ սառա-նում էր ճառարասի ձայնը շարունակ կրկնելով «յանուն մարդկայնութեան, յանուն մարդկային իրաւանց, յանուն համաշխարհային օրինաց և խճի, ոչ յանուն ազգայնական նեղ հաշիւի, ոչ յանուն կրօնական աղանդների, ոչ յա-մանակամիջոցը չլրացած (դեռ երկու տարի ժամանակ կայ) կոնսիստորիան ուղում է նոյն հանքը դարձեալ առանց աճելու 10 տարի ժամանակով տալ նոյն թէկնալ...

Անցեալ թղթակցութեան մէջ ես հա-ղորդել էի, որ իբրեւյի, փետրուար 15-ին, Պարիզում պիտի տեղի ունենար մի հակաշահական միջոց, հրապարակա-կան ժողով, որի կազմակերպողն է Պարիզում մի տարի առաջ կազմուած այն կամարը, որի նպատակն է պաշտ-պանել Տիշուած, համայնքների, ճըն-շուած ազգերի մարդկային իրաւու-րները: Այդ մշտական ժողովը, կամ ըն-կերութիւնը, ինչպէս կամենաք առաւա-նեցէ, այն առաւելութիւնն ունի ու-րիշներից, որ նրա հիմնադրները, մասնակցները և զեկավարները միաժամանակ այժմեան ֆրանսական պարլամենտի անդամներն են և զեկա-վարող կուսակցութեան լիդերները: Օ-րինակ ժան Ժոնսոն արմատական կու-սակցութեան լիդերն է, պարլամենտի անդամ է միևնույն ժամանակ պարլա-մենտի նախագահի օգնական, Պրէսանտէ պարլամենտի անդամ և հռչակաւոր հրապարակագիր (աղատամիտ) Դե-տուենը դը Կոնստան—պարլամենտի ան-դամ, Դընի Կոշէն—պարլամենտի ան-դամ (պահպանողական) Լեբոլ (պաշ-պան): Եթէ թուեք՝ վերջ չի լինիլ, մենք միայն վերցրելով ամենայնայնի-անունները, որոնք բացի քաղաքական նշանաւոր անձերից մեզ ցոյց են տա-լիս նաեւ ֆրանսացի նշանաւոր ճառ-տասաններին:

Միտինդի օրը փոխուած էր այն պատճառով, որ առաջին ընտրած դա-րիճը փոքր եկաւ այն ահագին բազմու-թեան համար, որ ցանկութիւն էր լինում այցելու, այդ պատճառով էլ յանուն լայնելու, այդ պատճառով, որ ամենամեծն է Պարիզում: Նիստը նշա-նակուած էր ժամը 2-ին, բայց ցերե-կուան ժամը 12-ից ամբոխն այնպէս էր խանուել, որ օտարականութիւնը և թա-րոնի վարչութիւնն ստիպուեցան այս-

պէս անուանուած «պոչ կապել», այ-սինքն կողոնքերն միմեանց յետե կանգ-նեցնել, որ հերթով ներս գնան: Ժամը երկուսի ժողովրդի հագին 1/4-ն էր ներս գնացել դահլիճ և մօտ 4—5 հազար հոգի իրենց հերթին էին սպասում: Վերջապէս 3 1/2-ին ամենքը տեղաու-րուած էին դահլիճում, երբ բեմը մասն չըջապատուած բազմութիւ պրոֆեսոր-ներով, գիտականներով, հեղինակնե-րով, հրապարակախօսներով վերս յի-շուած պարլամենտի անդամները և ճա-ռախօսները: Նախագահն էր Դեմոստո-նէլ դը Կոնստան, որի համետ, կըշ-ապատած, սառն լօգիքական ոճը, փափուկ ձայնը ճոճման տակ բարու-եան հետ Կոնստ. ուրիշ յանուն և խաղաղ վշտի ցայտումներ է արտա-յայտում:

«Յանուն մարդկութեան, յանուն սի-րուի դէպի մարդը,—սկսեց Դեմոստոնէլ դը Կոնստան,—Ժողովուրդի հիմն յայտեղ: Ինչպէս բացատրել անպատիժ մնալ այն ծանր յանցանքների, որոնք կա-տարուած են Արեւելքում. ինչով բացա-տրել, որ հակառակ ամեն օր եղած հանդիսաւոր խոստումներին տեսնու-մ ենք, որ բռնութեան անժիւղը դժու-րում է: Կասեմ, որ սոյլ խմբը քաղա-քական հոգի հկոնստութիւն ունի, որով կարողանում է մի անտակ լուրջիւն գնել, շահել: Կասեմ և առում են, որ եւ ջանք է անում աղճատել հոստաւ-կական կարծիքը և բարեկամութիւնը գրգ-ռել ոչ թէ դահլիճների դէմ, այլ նը-րանց զոհերի դէմ: Ասում են և թէ զօրծի բարդութիւնը, երկրի աշխա-րհագրական դիրքի բարդութիւնը, բազ-մապար ցեղերի խառնուրդի բարդու-թիւնը գիտաբանական են ինդիքը և ոչ որի ուշադրութիւնը չէ կարողանում կեդրոնանալ որ և է որոշ կէտի վրայ: Ոչ, այլ ամենը բաւական ուժով չէ հասարակական խիղճը հանգցնելու: Այլ մեծ պետութեանց փոխադարձ հակա-առակածարան է, նրանց քաղաքական բաժանումն և տնտեսական մրցումն են որ ոտնեղծում են մի անկարողութեան երևոյթ: Սակայն առել էլ գրեալ խիղճը անուշանալ էլ, կըշտանալ պիտի թէ յաւատարմութիւնը անի-բարբոթել է: (Բառն ծափահարու-թիւններ):

«Այն, մի բան կայ, որ անտանելի է և անկարելի: Անկարելի չէ ներկայ վիճակի բարեփոխումը, այլ անկարելի է այլ ևս այդ վիճակը շարունակել: Եթէ մեր սիրտը և հոգին արտաճիլիկ ապագա լրաբարեկամութեան կողմնակի-րը, սոյնստիւթիւնները, կոտորածները և մարչ տարածում, այդ նրա համար է, որ Եւրոպայի կատարեալ աշխարհու-թիւնից յետոյ և այդ պարզատեսու-թեան առաջ Թիւրքիան այլ ևս չէ կա-րող մնալ այդ խաւարի աղճատչի մէջ և մեր գիտակցութիւնը յետս է ընկը-կում քաղաքակրթութեան և բար-

ցան վայելելու պատուի: Եղիկայ հար-անակալ խաբարները ընդ երկուստարդ գիւղացու. կերտն, խմելոցին հարեցան ու սկսեցին պարել ու երգել: Զուռնան էլ հօ անդալար դուղում է, հա զըւ-ղում:

Հարսնետանն ամեն բան կայ, բայց չկայ ամենապիւտուրը. փեսան չի ե-րկում: Պատկի ժամը մտնելում է: Եթե ու տիրացու սկսում են «գէ իս, դէ»,—այդ էլ չի օգնում: Խնդ ալիքն երկմում է, թէ մի գուցէ ճանապար-հին մակարի գլխով շար ու բարի ան-ցած լինի, կամ, Զէլը մի արասցէ, փիտի գլխով ձի քայի տուած մի փո-չիմանած լինի աղջկիս ուղեւուն հա-մար:

Այդ էլ խելի մօտիկ բան էր: Հետեւալ առաւօտը դարձեալ հաւա-քուեցան հիւրերը, կերտն խմելոցն ու սորդուեցին: Զուռնան դարձեալ և այն եւանդով շարունակում էր դուղալ դաւել: Ժամանակների խումբն առաջնայ պէս կրկին չըջապատել էր հարսնետա-նը, որտեղից լուսւ էին երգի և ուրա-խութեան ձայներ. բայց փեսան չկայ ու չկայ:

Գաղանիքը բացում է միայն երրորդ օրը, երբ հարսանիքաւորներն ուսեւ-լանուեց ներացած ու դադարած, ար-դէն բացակայ էին, և մեր խնդս պա-

ռան իւր աղջկայ հետ տան մի անկիւ-նում կուշ եկած լաց ու շիւան էր ա-նում, որ դուռը թակեցին:

Մայր ու աղջիկ վաղում են դէպի դուռը, բայց ինչ տեսնեն. ձեռքը տեսնել ոչ:

Նոր հիւանդութիւն իւր: Դրան առաջին կանխած են մի բա-նի ձիւտը պիւղաղաներ. կասեա, հա-րանիքաւորներ լինին. բայց հետեւը դարձեալ փեսան չկայ: Սակայն փեսի փոխարէն ձիւտներէից մինի ձեռքին կայ մի մեծ ձող ծայրին անցկացրած անհաւատալի մեծութեամբ մի մոթիւ փափախ:

Խնամիններն դուրից ոտի վրայ յետ դարձնելն անարմար էր. էլի պէտք էր ներս հրամցնել, մի-մի թաւ ձեռքով շուր պտտուել. ապա արեցնել նրանց ուշանալու փեսայի բացաղանութեան և այն խորհրդաւոր փափախի մասին:

«Մի գուցէ այս անիծից արմատները ինձանով ծաղը են անում, մտածում էր պառաւը շուրաւ:

—Խնամի՛ ջան, խորհրդութիւն կանես, սկսեց փեսացուն հայրը արարի թաւը դէպի շրթները: Երբ ինչպիսիք է. Այս եր-կու օրս մեզ մի փոքր անախորժ դէպը պատահեց և մենք քո առաջին ոտու դուրս եկանք:

—Մին առա, առա, քեզ մատուր,

առա տեսնեմ ինչ է պատահել. ճա-նապարհներով նայելով աչքերս շուր կտորուեց:

—Ե՛հ, խնամի քուրիկ, շատ գիտեմք, բիշ խօսեմք. կիրակի առաւօտ դուրս եկանք գիւղից. օրը ցուրտ էր. առի, որ աղջկը հետեւը մի քիչ գինի-ա-րաղ էր արեւել: Ամենքս էլ հողեղէն ենք, այժմ մի չի լսում: Ժամանակը հին աղջկը մրսեցին, խմել ուղեցին. ես էլ տկի բերանը բաց արի. մէկը եկաւ երկուս, երկուսը՝ շուր, շուրը... Վերջը դու չես—ես եմ. ես չեմ—դու ես. բանը հասաւ. թակ ու մահակի: Դան ամօթ էր. Աստուծո՛ւ անունը տուինք ու յետ դարձանք: հետեւալ օրը այդ բանը համարեա նոյնութեամբ կրկնուեց:

—Վո՛ւք քան. քոռանամ, չորնամ ծըւ-ծաւց պառաւը՝ ծնիկները ծնծկելով.—միթէ չէր կարելի գնել երկու ժա-մուսյ ճանապարհն առանց սև ու սպի-տակի կօլա գնալ:

—Մեղանից այնքան էլ խոտապա-հանջ մի լինիք, խնամի քուրիկ ջան, վրայ բերեց գիւղացի խնամին դալխան բօքիւթը.—մեզ համար սովորութք է. մօր կաթի հետ ծծել ենք, հոգու հետ էլ դուրս պիտի գայ: Թողութիւն կա-նես. բան է, էլի, պատահել է:

—Ապա փեսան, փեսան, խնամի

աղա-փեսան ո՛ր է, մի քանի անգամ անհամբերութեամբ կրկնեց պառաւը:

—Եթէ բանը փեսիկ մնար, տնայնէ հայտ աղջիկ, մենք մինչև մեծ պատ էլ չէինք կարողանալու այստեղ հասնել. փեսիկ փոխարէն նրա փափախն ենք բերել, որ աղջկանը փափախի հետ պատկեր ու տաններ:

—Տնայնէս հայրե, բո ձեռ խեղն ինչ կըրկու. միթէ կարելի է փափախ գլխին պսակ գնել:

—Ողջը տէրի ձեռին է. որ ուղի՛ կա-րելի է:

—Ես էլ երկու օրուսյ անքնութիւ-նից ու մրսեցուց տկարացել եմ, մի-ջամտեց աղջիկը, որ մինչև այդ լուս ու մուշ կանգնած էր մօր կողքին,—արդեօք չի կարելի, որ դուր էլ իմ տեղս չուժուէնքս տանէք եկեղեցի և ձեռ տղի փափախի հետ պսակել:

Փափախի և շուժուէի պսակաղբու-թիւն տղի և աղջկայ փափախը—ահա մեր քաղաքի բարեկենդանան տօների ամենաթաւր շորութիւնը:

24օրեւ, սիրելի ընթերցող, դուք երբեք չէք ձեռ կանգնում կամ պատու-թեան մէջ պատահել էք այդպիսի բա-նի:

Ես հեռաւոր նմանութեամբ միայն մի փոքրիկ դէպք եմ յիշում:

Մի անգամ Մասիսի գագաթը բարձ-

րացող տրաւարմեր անդամներից մէկը, եթէ յիշողութիւնս ինձ չի դաւաճա-նում, ուսու նշանաւոր վիպասան Մոր-դոլցիքը, ճանապարհի կիսում, երբ այլ ևս անկարող էր տանել օդի նոսրու-թիւնը, հիւանդացու պառկեց, սպասե-լով ընկերների վերադարձին. բայց միևնույն ժամանակ չկամենալով իւր ճանապարհորդութեան բոլոր վայելե-րներից զրկուել՝ նա խնդրեց իւր ընկե-րակիցներին, որ գնեն իւր կօշիկները տանեն հետեւը Մասիսի գագաթը: Այդ բանն ընկերները սրբութեամբ կա-տարեցին:

Երբ նա յետ ստացաւ կօշիկները, նախանձով կրկնեց. «գուք իմ շնաչ-խարհիկ կօշիկները, դուք ինձանից եր-ջանիկ էք, որովհետեւ դուք արժանա-ցաք ընկերական Մասիսի սուրբ դա-ցաթը համբարելու, իսկ ես՝ ոչ»:

Ցաւում եմ, իմ սիրելի ընթերցող, որ չպիտի կարողանամ

Հայտնաբերական կառավարութիւնը չէ՞ծաղար իւր քաջակերտութիւնը յայտնելու։ Եւ ի՞նչպէ՞ս կառավարութեան վերջին ժամանակները յեղափոխական կոմիտեաների դործունէութեան դէմ նրա ձեռք առած միջոցների տախտիկայ Սերբիա և Բուլղարիա այնցելուց յետոյ, զրաֆիւմդորքը Բարձրագոյն թոյլտուութեամբ դիպաց Վիննա, ուր երկու բարեկամ դրանց ազգերի արտաքին գործերի միջնորդների միջև՝ 1897 թ. կառացած համաձայնութեան զօրութեամբ՝ յոյզի ունեցան առանձին խորհրդակցութիւններ, որոնք վերջացան թիւրքական ետեր պահպնելներու մտցուիւրը բարեկիսումների հիւր կազմում զլիսաւոր սկզբունքների պտղամար։ Այլ կերպով պատրաստուած ընդհանուր ծրագիրը անցեալ յունուարի սկզբին հաջորդութեամբ առասպան ու աստուածական Կ. Պոլսի դիւանաւանքին, որոնց և յանձնուց, ճինութեան առնելով տեղական պայմանները, արուած ուրուագծի հիման վրայ մշակել Սոյուն, Կոստլու և Մոնաստիր նահանգների քրիստոնիայ ժողովուրդների կայսրութեան բարոյութեամբ մտնող ծրագրի։ Ձիտիկի և Կալիշի պատրաստած ծրագրին արժանացաւ երկու տէրութիւնների կառավարութիւնների հաւանութեան, որից յետոյ, փետրուար 4-ին, 1878 թ. Բերլինի զանազակերը ստորագրելով մեծ պատմութիւններին, խնդրելով, որ առաջագործած ռեֆորմներին համակրութեամբ վերաբերուած դէպքում, ի պահանջի հարկին, պաշտպանել Կ. Պոլսում մուսուլման և Աւստրո-ունգարիայի առաջնորդները Ֆրանսիան, Իտալիան, Քերմանիան և Անգլիան յայտնեցին կատարեալ պատրաստակամութիւնն ռեֆորմների ծրագիրը Բ. Դրան առաջ պաշտպանելու վերաբերմամբ։ Ապա առասպան և աստրո-ունգարական դեռապանքներին յանձնարարեց երկու տէրութիւնների կառավարութիւնների առաջնորդից սուլթանին ներկայացնել բարեկիսումների ծրագիրը, որ իւր զլիսաւոր կէտերով կայանում է հետեւեալում։ Խնդրի յաջողութիւնը ապահովուելու համար, այն անձը, այսինքն, զլիսաւոր վերատեսուչը, որի վրայ սուլթանի իրաւէի զօրութեամբ ծանոթանում է այդ բանը, նշանակուած և նշանապէս նշանակուած ժամանակով է ի կարող հետագոյնով առանց առաջուց այդ մասին տէրութիւններին լուր արբերելու։ Դիսաւոր տեսչին հնարաւորութիւն է արուած՝ ի պահանջել հարկին՝ օգտուել ետեր վիլայիթներին սահմաններում պտուղող օսմանեան զօրքից, պարտաւորուած չլինելով իւրաքանչիւր առանձին դէպքի համար կեդրոնական կառավարութեան հրահանգների դիմելու։ Երեւ ի վիլայիթների կառավարչապետներէից ճշտութեամբ պահանջուած համարաշխութիւն պահպանել զլիսաւոր տեսչին հետ։ Ոստիկանութեան ու ժանդարմերի վերակազմութեան ժամանակ պէտք է հրաւիրուեն արտասահմանեան ժանանգները։ Օսմանեան կառավարութիւնը պարտաւոր է հոգ տանել, որ ոստիկանութեան և ժանդարմերիայի մէջ ծառայող քրիստոնեաների ու մահմեդականների թիւը համեմատական լինի երկու կոծիքներու թիւին քանակութեան Դիւանքի պահանջները պէտք է ընտանեայն քրիստոնեաներէից այն տեղերում, ուր ընակչութեան մեծամասնութիւնը կազմում է քրիստոնեայ տարւոյ։ Որովհետեւ յարմար յանցանքներին այնքան յաճախ քրիստոնեայ ժողովրդից իմ մէջ գտնւող հարտահարութիւններն ու բլունութիւններն, ինչպէս նաև նրանց կատարած ապօրինութիւնների անպատիւ մնալու հանգամանքներն են առաջ եկած յուզումների վիճաւոր պատճառը,—օսմանեան կառավարութիւնը պարտաւոր է հարկաւոր եղած միջոցները ձեռք առնել իրերի այդ զբուխների վրէջ տալու համար։ Ի նկատի ունենալով, որ ետեր վիլայիթներում առաջ եկած խռովութիւնների պատճառով լազմաթիւ ձերբակալութիւններ են տեղի ունեցել, օսմանեան կառավարութիւնը պարտաւոր է՝ իրերը իրենց նախկին բնակիչ ընթացքին վերածելու արբաղանքի ու համար՝ ընդհանուրներում

Հնորակ քաղաքական գործերի պատ-
ճառով դատապարտումներին ու յան-
ցույթ դատապարտումներին, ինչպէս նաեւ
յուրս քաղաքականներին: Տեղական հաս-
տատութիւնները կանոնաւոր գործա-
նութիւնը պահանջելու համար, իւրա-
քանչիւր վիճակում ալ տար է կարգի
կանոնաւոր թիւը: Նահանգները եղած
հարկերի մուտքը, բանկ - օտարմանի
կանոնաւոր տակ, ամենից առաջ պէտք է
յանձնեն տեղական կառավարութեան
պէտքերը հոգալու, հաշուելով այդտեղ
քաղաքային ու վիճակաւորական հաստա-
տութիւնների ծախսերը: Տեղական հաս-
տատութիւնները կանոնաւոր պէտք է փո-
խարէր: Վերադառնալով նահանգներին հար-
կապարտութեան գրութիւնը: Օտար-
ման հաշուաւորութիւնը, հաւանաբար
րեն եղած առաջարկութեան ամբողջ
նշանակութիւնը, ընդունելի չիլուած
ծրագիրը և տեղական թիւրքական իշ-
խանութիւններին տուած մանրամասն
հրամանները՝ անմիջապէս ձեռնարկել
նրանց գործադրութեան: Վերադառնալով
միջոցների գործադրութիւնը, որ կա-
րգ է ապագայում ընդհանրաբար ըն-
դարձակ դարգացումն օտարաշէր կարելի
յաւանքն համարել, ներկայ պայման-
ներում երբ վիճակները քաղաքային
ծաղուկների կայունութիւնը իրական-
նապէս բարեկեցիկ վերաբերութեամբ:
Իրա հետ իրականացնող նախատես-
նում է մի քանի տեղեկութիւն: Պայի
գեղատեսչների առաջնորդութեան տակ
կազմակերպել հիւպատոսական հակա-
դրութիւնն ապամանաւորած ձեռնարկ-
ները գործադրելու համար: Բաղկանան
թիւրքական ուսանակն գործադրելու-
րեն ու հիւպատոսներին հարգելով
թիւրքայի քրիստոնեայ ժողովուրդնե-
րի կայունութիւնը բարեբերելու նպատա-
կով ձեռք բերուած հետեւանքների մա-
սին, հաշուաւորական հաշուաւորութիւնը
անհրաժեշտ համարել նորից կրկին
նրանց սլաւոն ժողովուրդների ընդար-
ձակ կերպով հակացնելու այն հիմնա-
կան սկզբունքները, որոնցով նա ներ-
կայումս առաջնորդուած է: Ռուսական
անթիւ գործերի կարողութիւնը անկախ
կենտրոնի տիրացող Բաղկանան ազգու-
թիւնները կարող են կատարելապէս
լուստն լինել հայտնաբերական կառավարու-
թեան հոգաւորութեան և նրա գործի
պաշտպանութեան վրայ: Թիւրքայի
քրիստոնեայ ժողովուրդների հոգեւոր ու
կենսական պէտքերը վերաբերութեամբ:
Իրա հետ միասնադ, նրանք իրենց ու-
շադրութիւնը չպէտք է վերցնեն, որ
Ռուսիան իւր ոչ մի գաւառի ար-
եան մի կաթիլը և ուսն ժողովուրդեան
սեփականութեան ամենափոքր մի մասն
անդամ չի կամենայ գտնել, եթէ ու-
նակական տ'ուութիւնները՝ հակառակ
ժամա՝ սկին ինչ տրուած բարեմիտ
խորհուրդներ, բանի կամ յեղափոխա-
կան ընդդիմութիւն կաշխատեն փոխել
Բաղկանան թիւրքական ներկայ կազմը:

ՄԵԴԻՐԻԻ. — Համաձայն «Gerald»-ին,
գոհարանները ձեռնարկ փախել է Բեռ-
լին ցեղի մաս: Բայց մասն և Բիւրոյն
ցեղերը նրան հաւատարմ են մնացել:
Կ. ՊԱՆՍ. — Միւսիստների խորհուր-
դը իւր կարծիքը յայտնելու պէս ի
նպատակ անփութների աւտորիտետա-
կան ծրագրի, փետրուարի 10-ին իրա-
դէ է հրատարակելու առաջարկները
ընդունուած լինելու մասին: Ռեֆորմ-
ների ծրագրի Բ. Դրան կողմից ընդու-
նուելը հետեւանք է այդտեղ գտնուող
բոլոր գեղատեսչների արդիական խոր-
հուրդներին: Սրտաբան գործերի միւս-
տրք օտարութեանը հաւանք և ուսու-
կան գեղատեսչներին յանձնելու Դրան յայ-
տարարութիւնը Մակեդոնիայի օկոպացի-
աների ծրագրի ընդունուած լինելու
վերաբերմամբ: Ձեկուցողի մէջ առ-
ուած է, որ առաջարկուած անփութ-
ների համաձայն են այն բարեփոխու-
թիւններին, որոնք ինքը թիւրք կա-
ռավարութիւնը հարկելու է համարել
և արդէն սկսել է իրագործել: չեղուած
է նմանապէս, թէ սուլթանի կառավա-
րութիւնը առաջարկութիւնները ըն-
դունում է բարեկամական ոգով եղած,
որոնց իրագործման համար արդէն ու-
ղարկուած է հարկաւոր հրամանները:
ՌԵԴԱԿՏՈՐ. — Բոսնիայի յանձնել
Մակեդոնիայի, Կենտրոնիայի և Իտալիայի
ներկայացուցիչներին արձանագրու-
թիւնների ծրագրերը մասնաւոր պա-
հանջների հարցը հաւաքային միջնորդ
պարտաւոր յանձնելու մասին:

ԼՈՒԴՈՐ. — Բոսնիայի հարցադրումին
Կրանորդը հարգողից, թէ անգլիական
գեղատեսչ Քեյթսնում հաւատարմութեան
ներ է ստացել, որ Անգլիան ապագա-
յում առաւելութիւններ է ստանում
անգլիական առևտրին վերաբերեալ
սակագների փոփոխման մասին: Նա
յոյս տնի, որ ինքը չուտով կարող կը-
լինի մանրամասն բացատրութիւններ
տալ:
ՎԵՆԵՍ. — Բնադրատելով Մակեդո-
նիայի անփութների ծրագրերը, «Frem-

denblatt»-ը յայտարարում է, որ քի
յուստապա քաղին է այն ինքի դարգաց-
ման մէջ, որով Աւստրիա-Ունգարիան
գրաւում էր վարդու ի վեր: Լրագիրն
ասում է, որ Բաղկանան խնդրի մա-
սին Գոյուլուսիւ արած յայտարա-
րարութեանը և Ռուսիայի հետ կնքուած
1897 թուի համաձայնութիւնը չառ-
լաւ պատկերներ են տուել: Դուրս գեղ-
անքների սկզբին ստիպուած էր ձեռք
տունել մի շարք միջոցներ, որոնք պէտք
է բարեկեցիկ գրութիւնը, բայց այդ
միջոցները, ունենալով բարոյսին ընդ-
հանուր քաղաքութիւն, չէին կարող
բաւարար լինել: Իսկ Ռուսիայի և Աւ-
ստրիա-Ունգարիայի առաջարկները, որ-
ոնց միւս պետութիւնները համաձայ-
նեցին, ընդունուած են սուլթանի
կողմից և ընդ գրութիւն են այն բոլոր
ինքիները, որոնք վարդու ի վեր ձա-
նաւորած են իրեն իրենի ներկայ
գրութեան վրաստար պատճառներ, ուս-
տի և յիշեալ առաջարկները կարող են
իրական օգնութիւն հասցնել: Պետու-
թիւններին լաւ յայտնի էր, որ
այդ համապարտութիւնը հաշուում չէին
ստանալ նրանց բարձրագոյնը, որ-
ոնք բարձր տնտեսում են իրենց հայ-
րենիքի քաղաքական և ստատիստիկ
մէջ, սակայն պետութիւնները չէին
կարող իրենց պահանջներն աւելի ա-
ռաջ տանել, քան այդ թույլ էր տալիս
դէպի սուլթանի բարձրագոյն իրաւունք-
ները տաժաժ յարգանքը: Յիշատակա-
կան բնաւորութիւն ունեցող կերպա-
րանափոխութիւններին ուղղուած խոս-
ութիւններն ու ձեռնարկութիւններն
ամենին չէին կարող յոյս ունենալ նը-
րանց աջակցութեան վրայ: Եթէ ընդ-
շուլթանը, հակառակ յաճախակի եղած
յորդոցներին, լաւ է կողմնակցութիւն
ընդունել իւր ձեռնի առնելու ապագայի
համար մղուող կարգը, այդ բանում
ոչ ոք պատասխանատու չէ, բացի իրե-
նից: Այդ չի լաւագործ թիւրքային,
եթէ նա ինքնապաշտպանութեան հա-
մար ուժով ձեռն յեղափոխական շար-
ժումը: Ձեռք առնուելով միջոցները,
որոնց համաձայն է թիւրքիան, հան-
դիստում են իրական միջոցներ, որոնց
բարձրագոյն իրագործման մասին կը հո-
գան իրենց ներկայացուցիչների միջ-
ոցով: Բոլոր գործողներին անկողն գոր-
ծակցութեամբ կաշխուրի հաւանաբար
խաղող կերպով լուծել ինքիքը, որի
բուն լուծումը կարող էր առաջ բերել
անթիւ հետեւանքներ:

ԼՈՒԴՈՐ. — Երկարատե փնտրանու-
թիւններից յետոյ, որոնց մասնակցում
էր ղեկավարական միւսիստը, որ փառ-
հաւանք լինողը էր զրկել, պատգամա-
ւորները ժողովը մեղքեց, 145 ձայնի
միւսամանութեամբ 26-ի դէմ, ընկել
այն առաջարկը, որ ուղերձի մէջ ան-
փառհաւանք լին յայտնուի ղեկավարական
միւսիստին գործի կազմակերպութեան
համար: Ազգայնականները ձեռնապահ
մնացին քաղաքական ժամանակ:

ԲԵՐՆ. — Դաշնակցական խորհուրդը,
համաձայն հապի խաղաղապարտութեան
կոնֆերանցիայի ցանկութեան, վճանց
անգլանքների 1-ին կոնֆերանցիայ գու-
մարի վերաբերման համար ժրենի պայ-
մանագիրը պատերազմի մէջ վիրաւո-
րուած ղեկավարների վիճակը թիւրքա-
նեւու համար և հրաւիրել շահագրդ-
նուած պետութիւններին մասնակցելու
գումարուելի կոնֆերանցիային:

Փետրուարի 13-ից
ԿԱՐԼՍԲԱԴ. — Բաղկանան իշխան
Կարլ յայտնուել, որ ունի թուրքի
բոլորներին սկզբնաւորութիւն: Իշխանի
ընդհանուր առողջապահական գրութիւ-
նը անգլանցուցիչ է:
ԳՐԱԿԱ. — Ձուլիցիայի սարսնա-
կան մասում. Գրաւորում և նրա շըջ-
կալում գրացուցիչները կարողաւոր սու-
տիկ ցնցումներ ստորեկերայ արմու-
կով, որոնք ոչ մի փառ չեն տուել:
Կ. ՊԱՆՍ. — Սուլթանի մի իրադէ-
ով հրամայում է բանիկ ստատմանին
ձիւղեր բանալ Ուսկիւրում և Մոնաս-
տիրում:

Ձեկուցողի այդքան արագ ընդու-
նուելը, բացի տեղութիւնների ստատիկ
ջնքի կերպով նրան պաշտպանելու մա-
սին եղած անգլիկութիւններից, վերա-
գրում է նաև մեծ վերդի խորհրդնե-
րին, նմանապէս և ուսուսական և աւսու-
րիական գեղատեսչների ցոյց տուած վըճ-
ողականութեամբ:

ՓԵՏԱՍ. — Փետրուար 15-ին հե-
ռախոսական հաղորդակցութեան մէջ
են դրում Օղեստ ու Գիշեր:

ԳՐԱԿԱ. — Բիւլէի յանձնաժողովը, ֆի-
նանսների միւսիստի համաձայնու-
թեամբ, որոնց անգլանքական նախկին վը-
րայ դնել 13: Փրանկ լրացուցիչ մարք
իւրաքանչիւր 100 կիլոգրամի համար:
Այս բանի նպատակն է՝ սահմանափա-
կել նախարարիւններական գործա-

րանքների օգնուները, որ նրանք ստա-
ցել են 1902 թուի վերջին 9 ամսուայ
ընթացքում և որոնք տուել են 3,500,000
ֆրանկ եկամուտ:
ՄՈՍԿՈՎ. — Նահանգական դատարա-
նը քննում էր երկու թուրքի գործ,
որոնց Բաղկան դատարանը դատապար-
տել էր 12 տարուայ առժանակիւր աշ-
խատանքների շատ սպանութիւնների և
ուսարաւութիւնների համար: Մեղա-
գրանքները, գտնուելով Մոսկուայի կեդ-
րոնական բանտում, իրեն չիաներ ու-
ղում էին ապանել նոյն բանտում գտ-
նուած սիւնի մի թուրքի: Մոսկուայի
դատարանը մէկին արգելադրեց, իսկ
միւսի համար վճանց տաժանակիւր աշ-
խատանքների երկարացնել երկու ամիս:
ԿԵՂԵՏԿ. — 26 մերկէնը մեկնել Անգ-
լիա:

ՌԵԴԱԿՏՈՐ. — Պատգամաւորների
ժողովը հաւանութիւն տուել ֆիլիպ-
պիսներում գործածուելի գրամի օ-
րինաւորին, որ ընդունել էր օնկուրը,
ստանալ Պատերազմի ուղղումները: Սե-
նտան այդ օրինաւորին ընդունել է այն
ձեռք, ինչ ձեռն ար տուել է նրան պատ-
գամաւորների ժողովը:

Փետրուարի 14-ից
ԵԿԱՏԵՐԻՆՈՒԴ. — 2-ինի ատակի
կուսակցութիւնները Ուսկի վրայ փոստի
երեք օր ուղացրին:
ԼՈՒԴՈՐ. — Պայտար ընդունելու ուղերձը
առանց անուն-անուն ձայնաւորութեան:
ԲԵՐՆ. — Կայտար ընդունելու ուսու-
կան գեղատեսչին:

ՌԵԴԱԿՏՈՐ. — Ռուսական գեղատեսչը
գիմն պետական գեղատեսչութեան ա-
ռաջագործութիւն անելով 2-ինաստանի
գրութիւն մասին: Գեղատեսչը յոյս
է յայտնում, որ նահանգների կա-
ռավարութիւնը միաբանութիւն կը գործ-
է միւս պետութիւնների հետ, դադարեց-
նելու համար ապրիլի ճանապարհով
2-ինաստանի գէշ մտցնելու Դեռ ևս որո-
շուած չէ, թէ նահանգների կառավա-
րութիւնը ինչ կերպ կարող է այդ
նրում մեծ աղբիւր դառնալ:

ՎԵՆԵՍ. — «Neue Freie Presse»-ը
ընդադատելով առաջական պետական գե-
ղատեսչը, դրա մէջ ամենից աւելի կա-
րելու մէջ կէտը համարում է այն յայտա-
րարութիւնը, թէ Ռուսիան ոչ մի կա-
թիլ արեւն չի կամենալ գոհարները,
եթէ Բաղկանան տեղութիւնները կը
ձգտեն բուն ոյժով փոխել գոյութիւն
ունեցող կարգերը: Թիւրքիան չներհիւ
դրա, ապաւորութիւն կը տառնայ իւր տը-
րաւարութեան տակ զօրք պահել մա-
կեղանական ապստամբութեան խաղա-
ղացիներ համար: Լրագիրը չէլց այդ
բանը համարում է խաղաղութեան հաս-
տատուն լինելու սահմանաշեւան, նոյն-
պէս և աւստրո-ուսական համաձայ-
նութեան հաստատուն լինելու ապա-
ցոյցը:

ԲԵՐՆ. — «Local Anzeiger»-ը հա-
ղորդում է, որ Սեպտեմբրի շատ անգի-
րում երկրաշարժներ են պատահել:

Խմբագիր հրատարակիչ՝
ՄԵԴԱԿՏՈՐ ՄԵԴԱԿՏՈՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՉԳՈՒՄՆԵՐ ԿԵՂԵՏԿԵՐԵՐԸ
ՄԱՌԴԱՄԱՐԱԿԱՆ
ՈՍԿԵՐՈՐԱԿԻ ԺՈՐՈՐԻՆԻ
Օ Շ Ա Ռ
ԴԵՂԱԿՈՐԸ
Գ. Ֆ. ԻՐԳԵՆՍՈՆ

Ուշացնում է մուսներ, արեկց արուածքը
գիշերը բնքը, երեկոցները բարեկեցիկ
և պարզ է տեղեկութիւնները դէմ: Առա-
ջարկում է որպէս արդիագրերի անուշա-
հոտ բարձր օրգանութեան օճառ:

Մի կտորի գինը 50 կ. 1/2 կտորին 30 կ.:
Վաճառում է բոլոր ամենալու գեղատեսչ-
ներում և գեղատեսչին խոստովանում:

Գիւտար պահեստը բոլոր Ռուսիայի հա-
մար Գ. Ֆ. Իրգենսի օճա, Մոսկուայում
(Մ.) № 17815 24—2

Մեծ ՕԳՈՒՑ
Մեր սինէմատոգրաֆիական գործի-
ները (վերջին նորութիւն) ներմուծե-
լու համար, մենք որոնում ենք ճարտար
լըճիկ գործակալներ փոքրիկ գրամա-
պիկով:
Դիմել Պարիզ. Sté Générale des
sinematographes et Films. Paris rue
auteville, 33: (1134) 0—15

Երկարագրական արեւաստարակն
ուղիղ գաղութներ և ապաստան-
ներ կառուարեան ընկերութեան վա-
չաքները, ընկերութեան կանոնադրու-
թեան § 16-ի համաձայն խոստանալու
լինելու է ընկերութեան պ. պ. ան-
գամներին շնորհ բերել ստորական

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,

որ տեղի է ունենալու Թիֆլիսի դա-
տական պալատի շէնքի մէջ կիրակի,
փետրուարի 16-ին, օրուայ ժամը 1-ին:
Պարագմների առաքելները:

- 1) Վարչութեան գործունէութեան
1902 թ. տեղեկագիրը: 2) Ընկերու-
թեան 1902 թ. գրամական հաշիւը:
- 3) Զեմ-Սեմայի ուղիղ գաղութի
1902 թ. տեղեկագիրը: 4) Ընկերու-
թեան 1903 թ. ելեմայի նախահաշիւը:
- 5) Վերաստուգող յանձնաժողովի գե-
կուցումը 1902 թ. տեղեկագրի և 1903
թ. նախահաշիւի մասին: 6) 1903 թ.
համար վարչութեան 4 անդամ, կան-
դիտանքներ և վերաստուգող յանձնա-
ժողով ընտրելու խնդիրը: 7) Ի. Դ. Մա-
լալովին գաղութի տեսչի պաշտօնում
հաստատելու խնդիրը:

ԵՆՕԹ. — Ընդհանուր ժողովը կայացած է
համարում 20 անգամից ոչ պակաս մասնակ-
ցելու դէպքում (Ընկ. կանոնադրութեան § 17):
(Խմբ.) 3—3

ԲՆՅՈՒՄԸ Է ԲՆԺՄՈՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

մաս-մաս վճարումներով (5, 3, 2 և 1 րուրի ամսական) ԲՐՈՒԿՍՈՒՂԻ և ԵՖ-
ՐՈՒՆ հետեւալ փառապաշտ հրատարակութիւնների համար. մեծ և փոքր «Эн-
циклопедический словарь», ամսագիր «Самоеобразование» լրագրութիւն յաւելուած-
ներով, «Библиотека великих писателей», որի մէջ մտնում են Երկեր, Եֆե-
սի, Բայրոն, Մալիս, Գեորգ, Զայն, Դանթ, Պուսկին, Լեմոնսոն, Դոպոլ
և արեւ ժողովուրդ, «Библиотека естествознания» և «История Европы»:
Ինչպէս տեղական, այնպէս և օտարաքաղաքացի բաժանորդ գրողները
կարող են դիմել՝ Тифлисе, Головинский пр., под Артистическим общ. в
табачный магазин «Биниаты-Отлы»:
(0) 5—1.

Փրիդոնեան և ընկ. քանկային գրատեսչակը

Վերցնում է ներքին փոխաւորութեան փնտրանքի երկրորդ կարգի
տուները 1 մարտի 1903 թուի տիրաւոր լրագրութեան համար
ցուրտ տնորութիւն 3 ր. 30 կ. խաղաղութիւնը տուել համար, բացի
ամեն մի անդորրագրի համար առնուող մարկից: Ապահովագրութիւն
հետադրով և վերադր վճարով գրատեսչակը չի ընդունում:
(53) 3—1

Թիֆլիսի ֆաղաֆալի վարչութիւնը

որանով յայտարարում է, որ իւր առեւանում 1903 թուի փետրուա-
րի 27-ին օրուայ ժամը 1-ին նշանակուած է երկարաւոր անգամ անդորր
կապով տալու այն տուրքը, որ առնում է խաղաղութեան կամրջից
անցնող կարեւորից և բեռնակիր սալերից, նմանապէս և խոշոր ու
մանր կողմերու անասուններից: Անդրին մասնակցել յանկայողներ
կարող են պայմաններին տեղեկանալ քաղ. վարչութեան 4-րդ լաժան-
մունքում ամեն լի օր, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև օրուայ ժամը
3-ը: Փակ ծրարները կընդունուեն մինչև փետրուարի 27-ի օրուայ
ժամը մէկը: Անդրի համար ամեն մի տնրգալիստ պէտք է ներկայաց-
նի 1,500 ր. գրաւական:
(54) 2—1

ԼՈՅՍՏԵՍԱԻ

Գեղարուեստական ալբոմ, Յովհաննես Այ-
վազովսկու յիշատակին, ամենաթանկագին փոփոխուող և գե-
ղատեսչի լրագրութեան, 2) նկարչական և 3) կրթչական: Ալբոմին մաս-
նակցում են թէ հայ և թէ օտարազգի յայտնի նկարիչներ ու երաժիշտներ:
Գինն է առանց կադրի 3 ր. 50 կ. համապարհաշմախտով 4 ր. Զրեղա-
պարկ կադրով—4 ր. 50 կ. Գեղարուեստական ալբոմով—5 ր.
Ուղարկում են նաև փետրուարի վճարով միմիայն նրանց, որոնք կանխիկ
վճարած են 2 րուրի:
(17)Հասցէ.—С. Петербургъ. Васильевск. Остр. 7 линия д. 54, кв.Д.Кроуниц.34—14

ԳՆԵՅԷՔՄԻԱՅՆ

Իւր յատկութեամբ յայտնի և կատա-
րելագործում

ԳԼԻՑԵՐԻՆԻ ՍԵՊՈՆ

Պահպանում է կաշու փափկութիւնը և աւելացնում
է նրա սպիտակութիւնը

ԲՐՈՒԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

(Մ.) № 121882 10—6

ГОРЬКАЯ ВОДА
САКСЛЕНЕРА
ИСТОЧНИКА
„ГУНЯДИ ЯНОСЬ“
СПАБИТЕЛЬНАЯ ВОДА
ДѢЙСТВУЕТЪ ЛЕГКО И ВЪРХО.
ПРЕИМУЩЕСТВА:
МЯГКІЙ НЕ ПРОТИВѢИТЪ ВКУСЪ,
МАЛАЯ ДОЗА.
ВО ИЗБѢЖАНІЕ ПОДДѢЛОКЪ ПРОСИМЪ
ОБРАЩАТЬ ВНИМАНІЕ
НА ИЗОБРАЖЕНІЮ АДЪЕВ
МАРКУ ПОРТРЕТЪ
КОТОРАЯ НЕВѢРНО ИЗОДѢТ. НА ЭТИКЕТѢ
КАЖДОЙ БУТЫЛКИ ИСТОЧ. НАШЕЙ ВОДЫ.

ГОРЬКАЯ ВОДА САКСЛЕНЕРА
ИСТОЧНИКА
ГУНЯДИ-ЯНОСЬ

ПРЕДПИСЫВАЕТСЯ ВРАЧЕБНЫМИ АВ-
ТОРИТЕТАМИ ВЪ ТѢХЪ СЛУЧАЯХЪ,
КОГДА ТРЕБУЕТСЯ УПОТРЕБЛЕНІЕ
ЛЕГКАГО НО ВЪРХ. СПАБИТЕЛЬНОГО
ДЛЯ НОРМАЛЬНОГО ПРИЕМА ДОСТАТОЧНО
1/2 ОБЫКНОВЕННОГО СЪАКАНА.
МНОГО МИЛЛИОНОВЪ
БУТЫЛОКЪ ЕЖЕГОД. ОБЫТ.
ЯНО ДОКАЗЫВАЮТЪ БЕЗЪВРЕДНОСТЬ
СПАБИТЕЛЬНОГО ВОДЫ ЭТОГО НАТУ-
РАЛЬНОГО МИНЕРАЛЬНОГО ИСТОЧНИКА.
Продается у всѣхъ дрогистовъ
и аптекъ.

(М.) 9—7